

Prethodno priopćenje
UDK 821.163.42'282-1 Fišer (497.5)
Primljeno 2022-10-22
Prihvaćeno za tisak 2023-05-10

ČUDO JEZIKA

Glosa uz kajkavsku liriku Ernesta Fišera
(prigodom pjesnikove 80-letnice)

Marijan Varjačić, Varaždin

Sažetak

U pristupu kajkavskoj lirici Ernesta Fišera autor polazi od fenomena imenovanog kao povratak kući, odnosno zavičajnom, materinskom jeziku. Pritom se oslanja na filozofiju jezika Wilhelma von Humboldta i njen utjecaj na suvremenu filozofiju i lingvistiku. Za Fišerovu kajkavsku poetiku značajna je Humboldtova teza da jezik ne valja držati nečim mrtvim i načinjenim već daleko više „začinjanjem“. Važno mjesto u članku ima relacija Fišer – Galović.

Ključne riječi: kajkavska lirika; zavičaj, zavičajni odnosno materinski jezik; „rieč, čkomina, smrt“; Ernest Fišer, Fran Galović; Wilhelm von Humboldt, Martin Heidegger, Ludwig Wittgenstein, Hans-Georg Gadamer

Poezija je, kao i filozofija, u biti č e ž n j a z a z a v i č a j e m. Istinski zavičaj je jezik. Zavičaj je nešto od p a m t i v i j e k a (*Unvordenkliches*); to je nešto od pamtivijeka zahvaljujući ponajviše jeziku.¹ Kad se vratimo kući iz strane zemlje u kojoj se govori drugim jezikom, iznenadni susret s materinskim jezikom doslovce je poput prepasti, zaprepaštenja, i uistinu vlastiti jezik odzvanja svim onim što nam je prisno i poznato, običajima, navadama i cijelim svijetom na koji smo navikli.² Gadamer govori o etosu zavičaja u kojem je prevladavajuća vrijednost materinski jezik.

¹ Izraz *Unvordenkliches* pripada F.-W. Schellingu

² Hans-Georg Gadamer, *Heimat und Sprache*, u: Gadamer, *Ästhetik und Poetik*, I, *Kunst und Aussage*, J.G. B. Mohr Paul Siebeck, Tübingen, 1993., str. 366-372

Ernest Fišer pripada hrvatskim pjesnicima koji su se, stekavši već ime stvaranjem na standardu, *vratili kući*, to jest zavičajnoj riječi. Protagonist Fišerove i štokavske i kajkavske lirike je riječ/*rieč*, sam jezik.

Rieč ka je središče vsih cajtov, i vsih strahov takaj, rieč ka nam je jedina išče preostala, skuplena v sebe, ar za nas. Rieč ka čkomi i grmi, rieč zaprav strašno vusamlena, onak kak so jo zgovarjali vumiruči pretki, vu skradnji vuri, zanavek: Rieč Človečja (E. Fišer, pjesma br. 1 iz ciklusa *Zlamenteke iliti rieč človečja*, ulomak).

Branko Maleš i drugi autori ističu da su teme i motivi Fišerovih pjesama na standardu i na kajkavskom uglavnom isti. Što donosi *obrat* kajkavštini? Maleš će kazati da se autor odlučio za promjenu izraza zbog *odlika kajkavštine*, naime *stanovite patine* i *arhaičnosti* koja da je *imanentna kajkavskim govorima* i *govorima drugih dijalekata*.

A r s s c r i b e n d i: Kuliko nam išče materinska rieč dopušča da seme ji znovič sadimo, zemlu spreorjemo, nebo fkanimo? I kaj je KAJ ak ništ ne znači, neg sam zvoni, šuple blešči, i vragu i ljudem na pokoru, vre jezero let v popevkam jednak! Velim: noč, stekli pes, pavučina. Ali se nikaj pripetilo nie. Tote rieči brez življenja jesu dokač goder duhu i farbu ne dobiju, frišku ranu senj, v žuhkem vitiznanstvu kak i v jeziku sakdašnjem.

Poetov prošecije ciele, kakti bistričkih bokcov, ftopilo s v goli mužiki rieči, v robači od megle, fatamorgani, jenom KAJKANJU brez mere. So kričali, so bečali, so kmečali, srcedrapatelno dušu prežmikali i v žepu figu stiskali – Peričini papagaji! I zdaj smo na križopotju: Kak dale iti, a furtinavek SVOJ i NOVI biti - z riečima starinskim, kervavim i pravim, od pamtovieka našim? Kak jih, najzadnjič, OTPRTI ZNUTRA, vputiti jih v ZUTRA, zreči i ono kaj povedati se nemre?

Tak. Sem to štel reči, šepnuti vu uho kero more čuti, nigdar jakši v ljucki slaboči. Tre vuprti joči vu vse kaj se ne vidi, ar se zna jerbo je odnavk vu nami. Očititi vroči žitek domovinskih rieči: ZEMLA, KRV, KAJKAVŠTINA. I gleč: z devičanske beline papera - vsim filozofijam ftruc, poetikam takaj, potlam haharov, pilkov i diletantov vsih – rieči zavičajne pršeju, nevniščane, žive, nekam v dalšinu, kak mladi golobi z tople hiže moždani. I svetliju, svetliju v samom srcu svietske čkomine (E. Fišer, *Na križopotju*).

Kak dale iti? Dva su puta, kao u Parmenidovoj poučnoj pjesmi: put pričina i put k istini. Jedan je put mnogih koji *kajkaju bez mere*, drugi je OTPRTI ZNUTRA *rieči starinske, kervave i prave, naše od pamtovieka*. Upravo o tome govori Gadamer. Moći *zreči i ono povedati kaj se nemre*; to će biti čudo *materinske rieči*. Riječi *zavičajne pršeju, nevniščane, žive. I svetliju*. Neizrecivo (grč. *to areton*) oduvijek je bio pjesnički alem-kamen.

Obrat jeziku značajka je cjelokupne novije filozofije (M. Heidegger, H.-G. Gadamer, L. Wittgenstein, B. Liebrucks, M. Buber, G. Marcel i drugi) i u tom kontekstu aktualizira se shvaćanje jezika Wilhelma von Humboldta: sve je značenje, značenje o d r e đ e n o g jezika.³ Ne postoji idealni jezik odnosno neovisno o određenim jezicima područje idealnih značenja. O tome se slažu Wittgensteinova teorija igre i hermeneutička filozofija. Wittgenstein je u svojoj prvoj fazi (*Logičko-filozofski traktat*, 1921.) smatrao da je jezik *slika svijeta* (ein Bild der Welt), a u drugoj (*Filozofijska istraživanja*, 1953.) govori o jeziku kao *jezičnoj igri* (Sprachspiel). U prvoj fazi Wittgenstein predlaže znakovni jezik (Zeichensprache) a u drugoj fazi istražuje jezik svakodnevnice (Sprache des Alltags) to jest napušta poziciju idealnog jezika. Jezik kao jezična igra, govorenje, jest forma života (Lebensform), a značenje neke riječi je njezina upotreba. Ili: riječ ŽIVI u upotrebi; u upotrebi je njezin DUH (sein Atem). Sada jezik više nije tek zrcaljenje, odraz (Spiegelbild) svijeta, već k o n s t i t u i r a čovjekov svijet.⁴ To shvaćanje jezika, blisko Humboldtovom, dijeli i naš pjesnik.

Fišerovo kazivanje o jeziku (u pjesmi *Na križopotju* i drugima) pjesnički je a n a l o g o n osobito Humboldtova stajališta da jezik ne valja držati nečim mrtvim i načinjenim (Erzeugten) nego daleko više ZAČINJANJEM (Erzeugung).⁵ S

³ Wilhelm von Humboldt (1767.-1835.) njemački jezikoslovac, filozof i državnik. S njegovim istraživanjima povezuje se razvoj filozofije jezika kao samostalne discipline. Potaknuo je razvoj komparativne jezične znanosti, lingvistike i semiotike. Poznat je kao reformator cjelokupnog školstva u Pruskoj, kao osnivač sveučilišta u Berlinu i Berlinske akademije znanosti. Utemeljitelj je klasičnog idealističkog humanizma (neohumanizam). Prihvatao je ideje Fichtea, Schellinga i Schleiermachersa. Bio je u dijalogu s najznačajnijim intelektualnim gibanjima svoga vremena i njihovim protagonistima (npr. Hegel, Goethe i F. Schiller). Razumijevanje i istinski značaj Humboldtove filozofije jezika razvija se tek u 20. st., posebno nakon Drugoga svjetskog rata. Poticaji koji proizlaze iz Humboldtovih radova o jeziku brojni su. U filozofiji se očituju u njenom vraćanju na konstitutivni značaj jezika (L. Wittgenstein), u jezičnom egzistencijalizmu (M. Heidegger), filozofiji simboličnih formi (E. Cassirer), hermeneutici kao jezičnoj metodi spoznaje (H.-G. Gadamer), u filozofskoj antropologiji (B. Liebrucks). U lingvistici Humboldtove teze utjecale su npr. na teoriju značenja (L. Weisgerber, J. Trier) i na transformacijsko-generativnu gramatiku koju je utemeljio N. Chomsky. Franz-Michael Konrad na kraju svoje knjige *Wilhelm von Humboldt* (2010.) kaže da unatoč brojnim utjecajima Humboldta na filozofiju i lingvistiku i stalno novih *otkrića* u njegovom djelu, ono još uvijek nije u svoj veličini spoznato i iscrpljeno.

⁴ Prikaz prema: Ludwig Wittgenstein, *Philosophische Untersuchung*, Suhrkamp, Frankfurt am Main, 1971. osobito paragrafi 7,23, 43,120. i 432.

⁵ Wilhelm von Humboldt, *Ueber der Verschiedenheit des menschlichen Sprachbaues und ihren Einfluss auf die geistige Entwicklung des Menschengeschlechts*, u: Humboldt, *Schriften zur Sprachphilosophie*, J.G. Cotta'sche Buchhandlung, Stuttgart, 1963., str. 418. Ingeniozan prijevod njem. *Erzeugung* sa - *začinjanje*, umjesto - *proizvodnja*, predložio je Ante Stamać. *Začinjanje* odgovara naravi djelatnosti duha. Osim toga, riječ je ukorijenjena u hrvatskoj književno-jezičnoj tradiciji.

Humboldtovom tezom slaže se (iz nje izvire?) naizgled paradoksalna sintagma Martina Heideggera *jezik govori*, iz predavanja o jeziku (*Die Sprache*) održanog 1950. godine. U određenom jeziku progovara ono što je baštinjeno, ono što Jaspers zove *bogatstvom usnulog značenja*. To je ČUDO JEZIKA što omogućuje poeziju samu. U komentaru Heideggerove filozofije jezika Danilo Pejović kaže da *ne govorimo samo mi jezikom, nego daleko više jezik govori nama, pomoću nas i kroz nas*.⁶

Valja apstrahirati od svega čime jezik djeluje samo kao obilježavanje stvari i posredništvo u razumijevanju i vratiti se njegovom iskonu, a on je gusto isprepleten s d j e l a t n o š ć u d u h a; jezik je RAD DUHA (*Arbeit des Geistes*).⁷ Jezik je tako reći vanjska pojava duha naroda; *njihov jezik je njihov duh i njihov duh njihov jezik* (ihre Sprache ist ihr Geist und ihr Geist ihre Sprache).⁸ Kajkavski duh i kajkavska *rieč* i s t o b i t n i s u. Jezici jesu tvorevine naroda, ali ostaju i tvorevine individua, posebno pjesnika. Čovjek pojedinac uvijek je u vezi s nekom cjelinom, njegova naroda ili roda. U jeziku su narodi kao takvi zbiljski i neposredno stvaralački.⁹

Jezik se razvija govorom, a govor je izraz misli i osjećaja naroda. Fišer: *vu nami je odnavek vroči žitek domovinskih rieči*.¹⁰ Mišljenje i osjećanje nekog naroda od kojeg jezik poprima značaj i boju djeluju na nj od samih početaka u pjesništvu i drugim književnim oblicima.¹¹ Različitost jezika nije različitost zvukova i znakova nego različitost samih v i đ e n j a s v i j e t a (*Weltansichten*). Njemački jezikoslovac Johann Leo Weisgerber naročito u tome vidi ulogu materinskog jezika.

Raspravljajući o prirodi jezika Humboldt kao *najpoučniji primjer* uzima antičke Grke. Grčka se plemena razlikuju narječjem i duševnim iskustvom, no sve ih je obuhvaćalo opće grčko bratstvo. Međutim n i j e d n o o d n a r j e č j a n i j e b i l o s v e d e n o n a o b i č a n p u č k i d i j a l e k t i l i p a k u z d i g n u t o d a b u d e o p ć e, v i š e. Tako se oblikovao grčki duh,

⁶ Danilo Pejović, *Jezik kao iskustvo svijeta. Nacrt za jednu filozofiju jezika*, Forum br. 1-2, Zagreb, 1976., str. 72.

⁷ Kao pod 5., str. 416-425.

⁸ Kao pod 5., str. 411-415.

⁹ Kao pod 5., str. 403-414.

¹⁰ Wilhelm von Humboldt, *Ueber das vergleichende Sprachstudium in Beziehung auf die verschiedenen Epochen der Sprachentwicklung*, u: Humboldt, *Schriften zur Sprachphilosophie*, J.G. Cotta'sche Buchhandlung, Stuttgart, 1963., str. 20.

¹¹ Humboldt govori o povezanosti glasa s d u š o m i kaže da se npr. preoblika samoglasnika s pravom može svesti na duševna obilježja puka, kako to glede muževnoga dorskog *alfa*, nasuprot ženstvenoga *eta*, zapažaju već grčki gramatici.

posvuda sklon tome da mu ono najviše proizlazi iz n a j i n d i v i d u a l n i - j e g. Tako su iskonske pučke osobine ušle u grčku umjetnost, u pjesništvo, glazbu i arhitekturu.¹²

Glavna grčka narječja su dorsko, eolsko i jonsko. Dorskim su pisali Pindor i Teokrit, a tragedija ima dorskih elemenata u korskim pjesmama. Eolskim su pjevali Saphe i Alkej. Jonski su pisali povjesničar Herodot i liječnik Hipokrat. Ep je pisan starojonskim. Ogranak jonskog je atički, a najpoznatiji pisci na tom narječju su tragedi Eshil, Sofoklo i Euripid, komik Aristofan, povjesničari Tukidit i Ksenofant i filozof Platon. Atički je bio osnova za tzv. *koine* (*e koine dialektos* =zajedničko narječje) koje je bilo sredstvo komunikacije država nastalih nakon osvajanja Aleksandra Makedonskog i istočne polovice Rimskog carstva. Grčki pjesnici još u klasičnom razdoblju (4. st. prije Krista) n i s u p r i h v a t i l i a t i - č k i k a o z a j e d n i č k i j e z i k.

Podsjećamo na koncepciju jezika ozaljskoga književno-jezičnoga kruga koja je došla do izražaja i u Belostenčevom *Gazophylaciumu* i koja uključuje čakavski, kajkavski i štokavski. Danas Drago Štambuk govori o *tri stilizacije* hrvatskoga (trojednog) jezika (*ča-kaj-što*). Prema svemu, Fišerova se *promjena izraza* odnosno *kajkavščina* kao individualna estetko-jezična tvorevina ne može, kako to hoće Maleš, svesti tek na *stanovitu patinu* i *arhaičnost*.

Denn wir sind nur Schale und das Blatt.

Der große Tod, den jeder in sich hat,

*die ist die Frucht, um die sich alles dreht.*¹³

(Rainer Maria Rilke, *Das Buch von der Armut und vom Tode*, ulomak)

Gott ist gegenwärtig

*Alles in uns schweige.*¹⁴

(Gerhard Tersteegen, njemački mistik i pjesnik)

Osim r i e č i, kao ključne riječi u kajkavskoj lirici Ernesta Fišera izdvajamo *s m r t i č k o m i n a / š u t n j a*. U Fišerovoj kajkavskoj lirici Joža Skok ističe *izrazito sumorne solilokvije* i *dominantna sumračna noćurna* kao i, s time u vezi, pjesme u kojima *apostrofira*, uz Krležu i *pjesnike smrti* Frana Galovića i Ivana Gorana Kovačića. Skok je propustio spomenuti da je i Miroslav Krleža *par*

¹² Kao pod 5., str. 573.

¹³ *Jer mi smo samo kora i list./Velika smrt, koju svatko u sebi ima,/plod je oko kojeg se sve vrti.*

¹⁴ *Bog sad prisutan je/Sve u nama nek šuti*

excellence pjesnik smrti (u lirici npr. ciklus O vremenu i smrti).

*V sakem od nas čepi po jena smrt, čkomi vekvečni rihtar,
strašen vu svoji samini, kakti žerjav vu nočni črnini, v lubavi i
mržji jednak.*

(E. Fišer, *Reč goruča – Goranu u spomen*, ulomak)

Galović – Fišer? Tu relaciju i/ili analogiju navode više interpreta Fišerove poezije. Više autora također ističe kao temu u štokavskim i kajkavskim Fišerovim pjesmama *osnovne probleme egzistencije* (Maleš); Fišera i Galovića povezuje odnos prema smrti. Iskustvo smrti pripada kao *granična situacija* (Jaspers) samo egzistenciji. Jedino Bog jest, čovjek je na granici bitka i nebitka: on egzistira (Kierkegaard). Egzistencija, način čovjekova postojanja, vremenitost, tema su i motivi i Fišerova i Galovićeve pjesništva. Jedan je ciklus pjesama Fišer nazvao *Drobi se vrieme*, drugi *Cajgeri življenja*. Zanimljivo da Jaspers kaže da je svijet samo šifrirana *kazaljka* (Zeiger) prepuštena egzistenciji na individualno *dešifriranje*.¹⁵ Galovićeve nedovršena zbirka *Z mojih bregov* ustrojena je vremenski. Motiv prolaznosti, konačnosti i čovjeka i jednoga svijeta, *Koji nigdar već ne dojde nam nazaj*, navješta se već u uvodnoj pjesmi *Mojemu ocu*, a kulminira u nekoliko posljednjih pjesama. Kao prema Galoviću, sličan je Fišerov odnos i prema Ivanu Goranu Kovačiću, koji je u lukovdolskoj kajkavštini ispjevao pjesmu *Prijatelj smrti*, posvećenu Franu Galoviću.

Smrt ... moguće je jedina, koja nam otkriva pravu istinu, istinu, koja spasava ili ubija. U smrti će nam možda zasjati sunce, veliko i sjajno, koje će sjati vječno i grijati nas svojom žarkom toplinom, prepunom ljubavi i istine i sreće. Samo će možda [smrt] skinuti onu koprenu ispred naših očiju, koja nam skriva sve (iz Galovićeve novele Posljedni trzaji). U zbirci *Z mojih bregov* iznad svih pjesama lebdi zagonetka života i smrti, a da se smrt izričito ne spominje. Smrt je tema u Galovićevoj prozi (*Začarano ogledalo*) i drami (*Pred smrt*). Smrt je u Galovića istodobno protuslovlje života i njegova najintimnija odredba.

Galovićev odnos prema smrti (i životu ujedno) u začudnom je suglasju s naučavanjem Aurelija Augustina: cijeli životni vijek nije drugo nego približavanje smrti, čovjek je zapravo *istodobno u životu i smrti* (et in vita et in morte simil).¹⁶ Na Krležin pak odnos prema smrti u lirici i inače utjecao je Artur Schopenhauer, njegov duhovni otac (*Sjećam se i Schopenhauera, mog starog mentora i učitelja*, piše Krleža u članku *U Drezdenu*).¹⁷

¹⁵ Karl Jaspers, *Psychologie der Weltanschauenge*, 1954., str.23.

¹⁶ Marijan Varjačić, *Vrijeme u smrti. U spomen na Frana Galovića palog na srpskoj bojišnici 26. listopada 1914*; Republika br. 9, Zagreb, 2014., str. 3-14.

¹⁷ Marijan Varjačić, *Put u ništa*, Republika br. 4, Zagreb, 2015., str. 13-27.

Tenja življenja i tenja smrti – jena su tenja, jedina, človečja slika ... (E. Fišer, *Prah zemeljski, tenja, ulomak*)

Življenje se razlistavle po meri naših rieči, po meri naše kervi, i senji, vu svetlu i senci, živo kuliko i rieči živijo. I steze šterima blodi, to trdo guščarje slova, i rezburkani zidi vu nami – vse ftaple se v luknji rieči, kakti f kužnem želocu Svieta. Z onkraj pak vsega, kaj je ne moči zreči, nit življenja ga nega. Tam čist postiha drobi se vrieme, neumno i škuro, sam sliepo gledeč vu sebe – zibelku smrti (E. Fišer, *Drobi se vrieme*).

Fišera i Galovića ne povezuje tek ista tema, već upravo ta i s t o d o b n o s t života i smrti, možemo reći galovićevsko-fišerovski dahokrug, atmosfera u kojoj je smrt nazočna sa ili bez izravnog imenovanja. Uzmimo kao primjer Fišerove pjesme *Drobi se vrieme, Prah zemejski, tenja – Anici, sponova, Jesen vu Bratislavi i Protuletje brez imena*.¹⁸

Ar, življenje se negdi nastajti mora, vu žilam poteči, znebuha se v ognju najti, kakti vatrogasec vu pižami. Viš, tu spod kožom je sonce, žitek, vse; i žuhki bombek dozrevle, se otpira vu spomen, žareči, v rieči vse menje naše, vse menje ljudske ...

Sam samima, nevola kak metek v možđani.

I tak, ništ neje za stalno: v sakom se času sponova stišču ljubav i mržja, liepost z grdobom, duša pak s tielom sperhlivim – prfka jednačba vu tetrapaku. I mi se, znovič, držimo za roke, a ti nesi z menom, ti gladim obraze, a čutim da senjam, i kmica je vuni, kmica vu nami, povsud ...

Protuletje brez imena: Od vsega sme, čvrček, jen malički diel, a – nigdi nas nega! (E. Fišer, *Protuletje brez imena*)

U Galovićevoj zbirci *Z mojih bregov* od uvodne pjesme *Mojemu ocu*, zatim i u prvom ciklusu *Pramalet* odjekuje – NIGDAR VEĆ; u Fišerovom *protuletju* pak sam samoča je i kmica vuni i vu nami, povsud.

Kak sliepi potepuh premeče se v žilam z g r o m l e n a č k o m i n a, već čistam smrtna, jena (E. Fišer, pjesma broj 3 iz ciklusa *Zlamenke iliti rieč človečja*, ulomak, isticanje M.V.).

Znutra, vu s v e t i č k o m i n i, vse se najempot otkrivle v oštri goloči: mrazi metafizične noči, to prekleto rebro kmičnega tiela, srahliva megla v možđani (E. Fišer, pjesma br. 7 iz ciklusa *Zlamenke iliti rieč človečja*, ulomak, isticanje M.V.).

¹⁸ Galović izravno spominje smrt samo u pjesmi *Mesečina*, u ciklusu *Pramalet*. Sličan je ugođaj i u pjesmi *Stari grad*, zadnjoj u ciklusu *Pramalet*.

M e t a f i z i č n a č k o m i n a p o v s u d (E. Fišer, *Post scriptum*, ulomak, isticanje M.V.).

I s v i e t l i j u, s v i e t l i j u v u s a m e m s r c u s v i e t s k e č k o m i n e (E. Fišer, *Na križopotju*, ulomak, isticanje M.V.).

U Fišera *čkomina* je *apsolutna metafora* (Hans Blumenberg). Od uobičajene svakodnevnice razlikujemo metafizičku primjenu riječi *čkomina*/šutnja. Da šutnja može biti i *m o l i t v a* nalazimo u religiji Egipta, u Plotina, neoplatoničara i neopitagorejaca, i u mistika svih religija. *Dok je duboka šutnja svima vladala i noć brzim tijekom stigla do sredine puta, jurnula je Tvoja svemoguća riječ s nebesa* (Knjiga mudrosti, 18, 14). Šutnja se povezuje s tišinom, a obje i sa smrću: *čkomi kao grob, grobna tišina*. Osjećaj koji imamo kada nastane muk, neugodni tajac nakon prestanka razgovora, prema profesoru Branku Bošnjaku prisposodobiv je s umiranjem. Primjer je iznesen u predavanju o Plotinu, čija filozofija završava u šutnji. Usporedi: *muk* – zatišje nakon prestanka razgovora; grč. *myein* – zatvoriti oči ili usne; lat. *mutus* – nijem; staroslavenski *mlčati* – čkomiti, šutjeti.¹⁹

Racionalisti kažu da šutnja ubija riječ, a riječ šutnju. U Fišera međutim *rieč* i *čkomina* ne isključuju se već uvjetuju i nadopunjuju jedna drugu u kruženju oko neizrecivog. *Samo u istinskom govorenju moguća je prava šutnja*.²⁰

¹⁹ U Galovića *ne čkome* samo ljudi (*Kopači, Plavo nebo*) nego i lastavice *čkome* i *samo lete* (*Lastavice*) kao što *vu tišini saki list čkomi*. I u glasovitoj Goetheovoj pjesmi *Putnikova noćna pjesma*, ptice također šute (*Die Vögelein schweigen in Walde*).

²⁰ *Nur in echten Reden ist eigentliches Schweigen möglich* (Martin Heidegger, *Sein und Zeit*, Max Niemayer Verlag, Tübingen, 2006., 19. izdanje, § 34, str. 165.)

THE WONDER OF LANGUAGE

Gloss to the Kajkavian Lyrics of Ernest Fišer (on his 80th birthday)

By Marijan Varjačić, Varaždin

Summary

In his approach to Ernest Fišer's Kajkavian lyrics, the author proceeds from the phenomenon of the poet's returning home, i.e., returning to his homeland, mother tongue. He thereby follows Wilhelm von Humbolt's philosophy and its influence on contemporary philosophy and linguistics. Significant for Fišer's Kajkavian poetics is Humbolt's thesis that language should not be considered as something dead and final, but more as being in the process of conceivment. An important segment in the article is about the relationship between Fišer and Galović.

Key words: Kajkavian poetry; homeland; homeland, i.e., mother tongue; "rieč, čkomina, smrt"; Fran Galović; Wilhelm von Humbolt; Martin Heidegger; Ludwig Wittgenstein; Hans-Georg Gadamer.

METAFIZIČNA ČKOMINA, POVSUD

Izbor

Ernest Fišer, Varaždin

(Morje zvun sebe, 1978.)

ZLAMENKE ILITI RIEČ ČLOVEČJA

1.

Človek, to joko zemeljsko, diete stoletja prešlih i budučih, a zdavnja vre otrgjen od svoje osi: zdaj čujemo njegva kervava svetla, spodobna vumiručem vetru v globlini, zdaj čutimo njegvu rieč na vustima svojim. Rieč ka je središče vsih cajtov, i vsih strahov takaj, rieč kaj nam je jedina išče preostala, skuplena v sebe, ar za nas. Rieč kaj čkomi i grmi, rieč zaprav strašno vusamlena, onak kak so jo zgovarjali vumiruči predki, vu skradnji vuri, zanavek: Rieč Človečja.

joko, oko - zdavnja vre, odavno več - zdaj, sad - spodobna, nalik (na) - ka, koja - vsih cajtov, svih vremena - takaj, također - išče, još - ar, ali ipak - čkomi, šuti - vu skradnji vuri, u zadnjem času (pred smrt)

3.

On zna vse grenkobe i moke ludske, ciela morja samine kaj stiščena zdihavleju, vusta prekpuna svetloče, joko kaj truhne negdi na kraju Svieta: v gostim mlazima vudira njegva nada, ufanje vu nas - marlivu decu prihodnosti, vu vse ono kaj nas dela človečjim, bolšim i potrebnejšim sebi. Mudna so ta leta na reskrižju poti, zmed zahliknjenim obrazima kaj nečemo jih znati, a rastejo v nami, grableju živce, rastačeju kotrige, polehko i brez glasa. Kak sliepi potepuh dugo premeče se

v žilam zgromljena čkomina, već čistam smrtna, jena.

grenkobe i moke, gorčine i muke - *morja samine*, mora samoće, usamljenosti - *zdišiju*, uzdišu - *vudira*, prodire - *ufanje*, nadanje; vjera - *mudna so ta leta*, spore su te godine - *na reskrižju poti*, na raskršću putova - *zmed zahklinjenim*, među zagrcnutim - *restačo kotrige*, rastaču zglobove - *potepuh*, skitnica, beskućnik - *zgromljena čkomina*, zgromljena šutnja - *jena*, jedna

7.

Gda jesen f plamteči obleki zmed brege međimorske zajde, vsa zanesljiva za žmetne joči, na samem sevru Svieta – vrieme se zblokera, zanemiju vusta griješna: v oživlenim senjam rieči zgubiju vriednost ufanja, vriednost krvi, zemle kaj nas hrani. Znutra, vu sveti čkomini, vse se najemput otkrivle vu oštri goloči: mrazi metafizične noči, to prekleta rebro kmičnega tiela, srahliva megla v možđani. Lestor vužgane zviezde, kak buogi lampashi v šumi, trgajo se z nebeskoga štita i curiju, sliepe, curiju vu morje keroga nega...

f plamteči obleki, u plamtećem ruhu - *zmed*, među, između - *za žmetne*, za otežale (teške) - *zblokera*, zaustavi (zablokira) - *vu sveti čkomini*, u svetoj šutnji - *goloči*, golotinji - *lestor vužgane*, jedino upaljene - *buogi lampashi*, kao ubogi fenjeri - štita, štita - *keroga nega*, kojega nema

RIEČ GOREČA

Goranu vu spomen

V sakem od nas čepi po jena smrt, čkomi vekvečni rihtar, strašen vu svoji samini, kakti žerjav vu noćni črnini, v lubavi i mržji jednak. Nikaj vre neje čuti: a mortu to, itak, vuhko šepečuju vetri, ili trepeću lastavičke, vu presečenom gutu, mozbit to friško skopane joči senjaju protuletje? Je ne znati. Sam smert je povsud, gleč, se stiha smica, kak nož kaj brez falinge posluje – žuhko, žuhko...

Vumrl je Pesnik, nit groba mu nie, al' rieč je njegva goreča, živa, kak roža jognjena znovič rojena, plamteča, zmed zmešanim travam ljudskim, svetleča vu dalšinu, zmed kugam i kaštigam, rieč kaj je človeku – rieč, a ne zapoviest, tabor i kob: rieč kak mementuš zanavek otprt vu nami, kak luč na temnim stezam, kak nevníšćeno detinstvo zemle.

čepi, čući - *rihtar*, sudac - *žerjav*, vuk - *vre*, već - *mortu*, možda - *itak*, ipak - *mozbit*, moguće - *je ne znati*, ne zna se - *brez falinge*, bez pogreške - *nit groba mu nie*, ni groba mu nema - *zmed kugam i kaštigam*, između (vremena) kuga i kazni - *kak mementuš*, kao memento - *nevníšćeno*, neuništeno

NA KRIŽOPOTJU

Ars scribendi: Kuliko nam išče materinska rieč dopušča da seme ji znovič sadimo, zemlu spreorjemo, nebo fkanimo? I kaj je KAJ ak' ništ ne znači, neg' lestor zvoni, šuple blešči, i vragu i ljudem na pokoru, vre jezero let v popevkam jednak!? Velim: noč, stekli pes, pavučina. Ali se nikaj pripetilo nie. Tote rieči brez življenja jesu dokač goder duhu i farbu ne dobiju, frišku ranu senj, v žuhkem vitiznanstvu kak i vu jeziku sakdašnjem.

Poetov prošecije ciele, kakti bistričkih bokcov, ftopilo se v goli mužiki rieči, v robači od megle, fatamorgani, jenom KAJKANJU brez mere. So kričali, so bečali, so kmečali, srcedrapatelno dušu prežmikali i vu žepu figu stiskali – Petričini papagaji! I zdaj smo na križopotju: Kak dale iti, a furtinavek SVOJ i NOVI biti – z riečima starinskim, majčinskim i pravim, a od pamtivieka našim? Kak jih, najzadnjič, OTPRTI ZNUTRA, vputiti jih v ZUTRA, zreči i ono kaj povedati se nemre?

Tak. Sem to štel reči, šepnuti vu vuho kero more čuti, nigdar jakši v ljucki slaboči. Tre vuprti joči vu vse kaj se ne vidi, ar se zna, jerbo je odnavek vu nami. Očutiti vroči žitek rieči domovinskih: ZEMLA, KRV, KAJKAVŠČINA. I gleč: z devičanjske beline papera – vsim filozofijam ftruc, poetikam takaj, potlam haharov, pilkov i diletantov vsih – *rieči zavičajne* pršeju, nevniščene, žive, nekam v dalšinu, kak mladi golobi z tople hiže možđanih. I svietliju, svietliju po novim stezam, v samem sercu svietske čkomine.

ars scribendi, umjetnost pisanja - *se nikaj pripetilo nie*, ništa se nije dogodilo - *tote*, te (ove) - *dokač goder duhu i farbu ne dobiju*, sve dok miris i boju ne dobe - *frišku ranu senj*, svježu ranu snova - *vitiznanstvo*, nauk o pjesničkom umijeću - *kakti bistričkih bokcov*, poput bistričkih prosjaka - *na križopotju*, na raskršću (raskrsnici) - *kero*, koje - *tre vuprti joči*, treba usmjeriti oči (pogled) - *ar*, jer; ipak - *ftruc*, za inat - *potlam haharov, pilkov i diletantov vsih*, nakon svih krvnika (egzekutora), grobara i diletanata - *nevniščene*, neuništene (neuništive)

DROBI SE VRIEME

Življenje se razlistavle po meri naših rieči, po meri naše kervi, i senji, vu svetlu i senci, živo kuliko i rieči živijo. I steze šterima blodi, to črno guščarje slovâ, i rezburkani zidi v nami – vse ftaple se v luknji rieči, kakti f kužnem želocu Svieta. I ništ neje zvun rieči. Z onkraj pak vsega, kaj je ne moči zreči, nit življenja ga nega. Tam prama zviezdami čist postiha drobi se vrieme, neumno i škuro, sam sliepo gledeč vu sebe – *zibelku smerti*.

šterima blodi, kojima luta - *rezburkani*, uznemireni, uzburkani - *kaj je ne moči zreči*, što je nemoguće iskazati, neizrecivo - *škuro*, mračno, opskurno - *gledeč*, gledajući - *zibelku*, kolijevku

Cajngeri življenja
(*Pohvala tihom slogu, 1979. - 2003.*)

PRAH ZEMELJSKI, TENJA

Anici, sponova

Tenja življenja i tenja smrti – jena su tenja, jedina, človečja slika, temno svetlo kaj senja Svietsku Noč. Tenja kakti žena, gda spi krej mene, i zaprtimi jočmi gleda, niemo i večno, črez otprto serce, nekak v dalšinu, zalubleno, niežno. I vse zgledi kak negdar, a nikaj več neje kak negdar, niti igdar bilo bu.

Ar, kak iti dale, vu skradnji tenji, kak zatravlena senja, vse tenjši i vse žmetneši znutra? Bi štel razmeti svoj glas, totu mužiku čkamine, tē rieči skamenjene v slova, črne kak zgromlene soze, kaj polehko dušu dušiju. *Bi štel zanavek biti...* tvoja tenja.

Prah zemeljski, kmičen, zesigurno ništi obraze, roke, vse: a gleč, tuliko drevja, ciele šume svetloče rasteju v tvojim jočmima! Ili je to, morti, sām rascveli čemer, iliti šipek bleščēči kaj zvil se je vu trnov venec na moji glavi? Skončano hrepenjenje? Smrt?

I najzadnjič: Kaj moreju rieči? Kaj moreju buoge bogice, vezda gda tebe nega, gda žitek jim vdehnuti nemreš, nakinčit jih z ljudskim smiehom, radostjom žene v zreloči, majčinski skoznuvati ž njimi, kak z rojenom decom? Ništ i – vse...

Viš, heraklitski jogenj vre popevle v tvoji duši, zmirom, nevlavljen za beteg vsakdašnji, vekvečno novi, joščer nespoznati. Kesno je za lubav, kesno za misel liepu, kesno za vse: več se deni i zmučena zorja vudira, plezi črez mene, bieloga lica kakti zima. Zabadav zmišlam rieči kaj bi te živu vrnule doma: i strah, i krič moj preobrača se v tenju, i v kervavi spomen, a vanjkuš prazen vzalud čaka tvoj sen. Je to, mozbit, temni začetek, ili moj konec, kraj?

Sam jeno bumo dihanje v plučima zemle, vekomaj.

(1979.)

tenja, sjena - jena, jedna - krej, kraj, pokraj - jočmi, očima - dalšinu, daljinu - zgledi, izgleda, nalikuje - kak negdar, kao nekoć - nikaj več neje, ništa više nije - ar, ipak; ali - vu skradnji tenji, u zadnjoj sjeni (preneseno: poput mrtvaca) - vse žmetneši, sve teži - bi štel, htio bih - polehko, polako, lagano - kmičen, mračan - zesigurno ništi, zasigurno uništava (rastvara) - tulika drevja, tolika stabla - šipek, ruža - kaj zvil se je, koji se izvio (razrastao) - skončano hrepenjenje, dokončana čežnja - kaj moreju buoge bogice, što mogu uboge sirote - vezda, sada - gda žitek jim vdehnuti nemreš, kad život im udahnuti ne možeš - nakinčit jih, nakititi ih - skoznuvati ž njimi, bdjeti s njima - vre, već; ipak - zmirom, neprestance, sveudilj - beteg vsakdašnji, svakodnevna bol (bolest) - deni, sviće, razdanjuje (se) - preobrača, preokreće - vanjkuš, jastuk - vekomaj, vjekovima (zauvijek)

JESEN VU BRATISLAVI

Megleni canjki pritiščeju Dunaj, pleziju v hiže i v pogjene glave, gnjetu, misel dušiju, vse, kak da bi skriti nekaj šteli kaj skriti se nemre, nigdar. I vse je nekak najemput blizu, preblizu zemli, žejni rodici, vse se vu njo fpiti hoče, zmed žile zevleči, kakti beteg, struhla rieč, smrt...

Gleč, niti tenja nas naša ne raspoznavle več: Morti to kroli žgaravica Svieta, čistam znutra, vu žilam i v možđani, ili popuhavle samopozablenje? *Skoznuvle tisučletna misel?* Gdo bi znal.

Po Dunaju vezda plavaju joči, kervave zvezde cesarskoga grada, se ftaplja *Požunski ghetto*, blodiju duhi luteranski, skamejeni vojaki otpozdravljaju deci: SE ČUTI JESEN. Ze vsake pak stvari, draga, sejenak zdeno vudira spomen, jena mužika brez glasa, kakti biela zorja na tvojim obrazi. Sme ovdi stranjski, zgledi, stranjski vu sebi, stranjski med Slavjani, praf zgublene mravle v mrzlemu gniedzdu.

Ampak, gde sme to mi, kaj sme zaprav mi?

I kaj je - z ljudmi?!

(1979.)

megleni canjki, magleni dronjci - *pleziju v hiže*, plaze u kuće - *nekaj šteli*, nešto htjeli - *žejni rodici*, žednoj roditelji - *vse se vu njo fpiti hoče*, sve se u nju želi upiti (uvući) - *kroli*, podriguje - *popuhvle samopozablenje*, pirka samozaborav - *skoznuvle*, bdije - *se ftaplja*, utapa se - *blodiju duhi*, glavinjaju duhovi - *se čuti*, osjeća se - *sejenak zdeno vudira spomen*, svejedno hladno nadiru uspomene - *sme stranjski*, stranci smo - *zgledi*, izgleda

PROTULETJE BREZ IMENA

Ar, življenje se negdi nastaviti mora, vu žilam poteči, znebuha se v ognju naj-ti, kakti vatrogasec vu pižami. Viš, tu spod kožom je sonce, žitek, vse; i žuhki bombek dozrevle, se otpira vu spomen, boleči, v rieči vse menje naše, vse menje ludske...

Sama samina, nevola kak metek v možđani.

I tak, ništ neje za stalno: vu sakom se času sponova stišču lubav i mržja, liepost z grdobom, duša pak s tielom sprhlivim - prfka jednačba vu tetrapaku. I mi se, znovič, kakti držimo za roke, a ti nesi z menom, ti gladim obraze, a čutim da senjam, i kmica je vuni, kmica vu nami, povsod...

Protuletje brez imena: od vsega sme, čvrček, jen malički diel, a - nigdi nas nega!

bombek dozrevle, pupoljak zrije - *vse menje*, sve manje - *sama samina*, sama samoća - *sprhlivim*, trulim, istrunulim - *čutim da senjam*, osjećam da sanjam - *čvrček*, cvrčak - *jen malički diel*, jedan majušni dio - *nigdi nas nega*, nigdje nas nema

POST SCRIPTUM

Zdaj spisuvlem ove znake kak da mi je zadji pot. Mozbit je to jedino kaj morem? Gdo zna. A morti se lestor branim, v riečima putuvlem, kak njiva sen, kak zablodeli oblaki, brez početka i konca, odnavek? A morti me, zaprav, i neje. Ali je je moj ris, jeno ufanje ledveno, nezahodnost, stokratno zlamenje. I samopozablenje: biti v rieči kakti v čunu, a morja takaj neje, nit ga igdar bilo je.

Metafizična čkomina, povsud.

Medtemtoga – so zrasli soliterji, fučkaju fabrike, dunjčuju mašine, krepavle vrieme. Tisučletni navuk kak piesek v gutu! A joči Rangerove krave, vu Stridonu, jošcer fajtne mučiju, zmirom ze zida glediju, nekam vu dalšinu, zaniemele od tulike lepote. Medtemtoga – Perun triebi vuši, Einstein v grobu kune, razgrajenim nebom se kušuvleju sveci, najhrabrejši ftiči curiju prvi, vu slavi i krvi, oni najslabejši i dendenes čepiju vu staračkem domu. Nikaj se, daklem, spremenilo nie...?!

Vu visoki peči stoletja brez mere vri.

kak njiva sen, kao njihova sjena - ali je je moj ris, ali jest moj krug - nezahodnost, neprolaznost - samopozablenje, samozaborav - medtemtoga, između toga, u međuvremenu - dunjčuju mašine, lupaju strojevi - kak piesek v gutu, kao pijesak u grlu - jošcer fajtne mučiju, još (uvijek) vlažne šute - zmirom ze zida, šutke sa zida - ftiči, ptice

MACBETH NA FAJRUNTU

Borisu Švaljeku

Otoki, drevje i ladje na igli senji! Putuvlemo, kašlemo, hmiramo: je l' to zemli-
ca naša, il' z risanki detečih, človek kaj išče človeka, kak igračko, ili človekova
tenja, stvarnejša od njega samog?

Raj na tešče.

Nišče ne premišlavle trdinu tvega putovajna, grenki žmah Svieta, zrisanoga
znutra, kakti skončanje vida rojenog. I vse zgledi čist vsakdašnje: skunkač, želva,
eroplan, brieg. A vse bleščee, na drfteči belini papera, kak v korenu prapočetkov.
Morti to čutimo zrušeno vrieme, neskarjenu lepotu, prekpuni čkomine, il' gra-
matiko pekla, na samem poceku kervi? Morti.

Macbeth na fajruntu.

Viš, vu tvem joku raste neskončna noč, a stvoritel si vsih stvari, njiv otec i sin,
na mliečni stezi življenja, z grenkobom na zmes. Sadjje tvoje je duše: doteknuti
i vse ono nerazovno, nezrečeno i tajnovito, sveto, i cielo poviest ludske hudobe
kakti bedastoče, najzadnjič pak zbantuvati, friško sprekluvati, v jenem jedinem
risu, dopelati do zreloče, preobrnti, skoznuvati, zvrh vsega kak pred skradnje

pitajne.

Sluboda risanja – na jezero diel!

(*Morje zvun sebe, 1978.*)

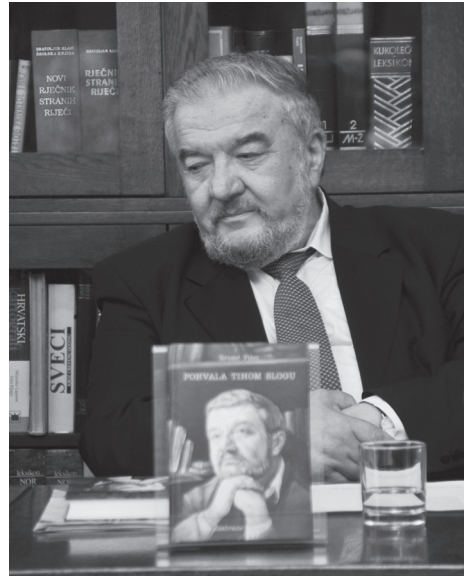
išče človeka, traži čovjeka - na tešče, natašte - grenki žmah, gorki okus - zgledi, izgleda - skunkač, punoglavac - želva, kornjača - na samem poceku, na samom pragu - viš, gle - tvem, tvom - neskončna, beskonačna - z grenkobom na zmes, pomiješano z gorčinom - sadje, voće - nerazovno, nerazumljivo - hudobe, zloče - zbantuvati, uznemiriti - risu, potezu - skoznuvati, bdjeti - zvrh vsega, povrh svega - na jezero diel, na tisuću načina

Životopis – Ernest Fišer

Pjesnik, književni i likovni kritičar i publicist **Ernest Fišer** rođen je 2. svibnja 1943. u Zagrebu. Osnovnu školu polazio u Maloj Subotici i Čakovcu, a gimnaziju završio u Varaždinu. Na Pedagoškoj akademiji u Čakovcu završio je 1963. studij likovnih umjetnosti i stekao zvanje nastavnika tog predmeta. Na zagrebačkom Filozofskom fakultetu diplomirao je jugoslavenske književnosti i jezike (danas studij kroatistike) te studij filozofije, a na doktorskom studiju Filozofskog fakulteta u Osijeku potvrdio je magisterij znanosti, te mu je kao doktorandu odobrena tema doktorske disertacije “Književno djelo Zvonka Milkovića”.

Kao likovni pedagog radio je u osnovnoj školi u Domašincu (1963-65.), a potom je bio profesionalni novinar u čakovečkom tjedniku *Međimurje* (1966-1971.) i prvi urednik Radiostanice Čakovec (1969-71.). Djelovao je kao urednik svih izdanja Kulturno-prosvjetnog društva “Zrinski” u Čakovcu (1971-72.), a u razdoblju 1972-79. bio je urednik u Izdavačkom odjelu čakovečkog Tiskarsko-izdavačkog zavoda “Zrinski”. U tom poslu priredio je za tisak i svojim predgovorima popratio oko stotinjak knjiga suvremenih hrvatskih pisaca.

U Varaždinu djeluje od 1979. godine, prvo kao arhivski djelatnik u Povijesnom arhivu (1979-82.), potom kao profesionalni urednik uglednoga književnog časopisa *Gesta* (1982-87.) i direktor Hrvatskog narodnog kazališta (1985-87.). Dužnost ravnatelja Gradske knjižnice i čitaonice “Metel Ožegović” u Varaždinu obnašao je od 1987. do 1991., a od tada pa do svog umirovljenja 2011. godine bio je direktor i glavni urednik najtiražnijega hrvatskoga pokrajinskog tjednika *Varaždinske vijesti*, u kojem se kontinuirano javljao kolumnama, intervjuima, reportažama i drugim novinskim prilozima.

Književnik Ernest Fišer

Kao varaždinski gimnazijalac prvom se pjesmom javio 1959. godine u zagrebačkom srednjoškolskom časopisu *Polet*. Od tada svoje pjesme, književne i likovne kritike, studije i eseje kao i novinske polemike i članke objavljuje u *Studentskom listu*, *Vjesniku*, *Telegramu*, *Oku*, *Hrvatskom slovu* i *Vijencu*, te u časopisima *Forum*, *Kolo*, *Republika*, *Život*, *Gesta* i *Kaj*. Bio je jedan od pokretača izdavanja *Međimurskog kalendara* (1969.) i *Kajkavskog kalendara* (1970-72.). Kao glavni urednik Fišer je uređivao i časopis *Kaj* (1990-93.), a od 2009. godine glavni je urednik Matičinog časopisa za književnost, umjetnost i kulturu *Kolo*.

Ernest Fišer član je Društva hrvatskih književnika od 1969. godine, a bio je i njegov potpredsjednik u mandatu od 1985. do 1987. Dugogodišnji je član Matice hrvatske, jedan od obnovitelja rada njenih ogranaka u Čakovcu (1989.) i Varaždinu (1990.), a od 1994. je i predsjednik varaždinskog Ogranka Matice hrvatske. Član je Hrvatskoga novinarskog društva od 1970. godine, gdje je u više mandata bio član Središnjeg odbora i predsjednik Županijskog vijeća HND-a Varaždin. Od 1998. redovni je član Družbe "Braća hrvatskog zmaja", a od osnutka (1994.) član Varaždinskoga književnog društva i Ogranka DHK Čakovec-Varaždin.

Za svoj pjesnički rad Fišer je višestruko nagrađivan. Čak četiri književne nagrade osvojio je svojom kajkavskom zbirkom *Macbeth na fajruntu*: 1) *Maslinov vijenac* (2014.); 2) Nagradu *Fran Galović* (2014.); 3) Nagradu *Katarina Patačić* (2014.); 4) Nagradu HAZU *Dragutin Tadijanović* (2015.). I za pjesničku zbirku *Doba nevremena* (Alfa, Zagreb, 2016.) dosad je nagrađen dvjema književnim nagradama - 1. nagradom za poeziju Hrvatskog slova (2015.) i 2. nagradom za poeziju Zaklade "Terra Solis" (2016.), dok je posljednjom zbirkom pjesama *Preludij za anginu pectoris* (Tonimir, 2017.) osvojio prestižnu pjesničku nagradu "Tin Ujević" koju dodjeljuje Društvo hrvatskih književnika.

Dobitnik je i dviju profesionalnih novinarskih nagrada – *Zlatnog pera* i *Zlatne kartice* (1995.), te medalje *Milan Grlović* (2003.) za iznimne zasluge za Hrvatsko novinarsko društvo, a nagrađen je i plaketom *Ivan Lukačić* (1995.) za stručni publicistički rad (za monografiju *Varaždinske barokne večeri*). Odlikovan je *Redom Danice hrvatske s likom Marka Marulića* (1996.), a za svoj značajan književni, kulturološki i novinarsko-publicistički rad nagrađen je 2003. *Nagradom grada Varaždina za životno djelo*, uz 60. obljetnicu života.

Bibliografija Ernesta Fišera

Ernest Fišer objavio je 13 samostalnih pjesničkih zbirki: *Nagrizeni anđeo* (1965.), *Drugi silazak* (1968.), *Ishodišta* (1972.), *Morje zvun sebe* (1978.), *Sjeverozapad* (1981.), *Majstori zebnje* (1982.), *Otisci* (1989.), *Varaždinski nocturno* (pjesničko-grafička mapa, s grafikama S. Macolića, 1997.), *Pohvala tihom slogu* (izabrane pjesme, 2003.), *Macbeth na fajruntu* (sabrane i nove kajkavske pjesme, 1978.-2013.), *Doba nevremena* (2016.), *Preludij za anginu pectoris* (2017.) i *Trošenje nade* (izabrane pjesme, 2019.). Uz nabrojena izdanja, Fišer je i autor prve *Antologije hrvatskog dječjeg kajkavskog pjesništva* (Zagreb, 1976.), zatim likovne studije *Barokni iluzionizam Ivana Rangera* (1977.), zbirke književnih rasprava i eseja o hrvatskom poslijeratnom kajkavskom pjesništvu *Dekantacija kajkaviana* (1981.), te likovne monografije *Slavko Stolnik* (1985.), dvije glazbene monografije - *Varaždinske barokne večeri* (2020.) i *Mirjana Bohanec Vidović* (2021.), kao i knjige *Novinstvo Varaždina* (1995.) – potonje u suautorstvu, kao i nekoliko publicističkih izdanja.

Kao pjesnik Ernest Fišer zastupljen je u više antologija suvremenoga hrvatskog pjesništva, primjerice u antologiji Slavka Mihalića *Novi hrvatski pjesnici* (Zagreb, 1968.); u antologiji hrvatskoga duhovnog pjesništva *U sjeni transcencije* (Zagreb, 1985.) Nevena Jurice i Božidara Petrača; u antologijama kajkavskoga pjesništva Jože Skoka *Ogenj rieči* (Zagreb, 1986.) i *Rieči sa*

zviranjka (Zagreb, 1999.); u antologiji hrvatske poezije u prozi Zvonimira Mrkonjića, Hrvoja Pejakovića i Andriane Škunce *Naša ljubavnica tlapnja* (Zagreb, 1992.); kao i u antologiji suvremene hrvatske ratne lirike A. Stamaća i I. Sanadera *U ovom strašnom času* (Zagreb, 1992.). Također je zastupljen u hrestomatiji suvremenoga hrvatskog pjesništva *Skupljena baština* (Zagreb, 1993.) te u antologiji *Probrana baština – hrvatsko pjesništvo 20. stoljeća* (Zagreb, 2001.) Stijepa Mijovića Kočana, zatim u prvoj varaždinskoj književnoj hrestomatiji *Garestinski hortus verbi* Jože Skoka (Varaždinske Toplice, 2012.), kao i u nekoliko panoramskih izbora suvremenoga hrvatskog pjesništva na stranim jezicima.

Valja spomenuti da je Ernest Fišer zastupljen u *Hrvatskom leksikonu* (Zagreb, 1996.), *Leksikonu hrvatskih pisaca* (Zagreb, 2000.), *Hrvatskoj enciklopediji* (Zagreb, 2001.), *Hrvatskoj književnoj enciklopediji* (Zagreb, 2010.), *Enciklopediji Matice hrvatske* (2015.) i u nekoliko drugih leksikonskih izdanja. Njegove su pjesme prevedene na više stranih jezika (poljski, češki, slovački, engleski, njemački, talijanski, španjolski, mađarski, rumunjski, bugarski i dr.), a neke su mu i uglazbljene, i to kao šansone ili kao koncertne solo popijevke. Uglazbili su ih skladatelji Davor Bobić, Dragutin Novaković Šarli, Lidija Bajuk, Stjepan Mikac, Ivan Mežnarić i dr.